

INDUSTRIALISERINGEN

- 5. KLASSE

LÆRERVEJLEDNING

PRÆSENTATION

Dette undervisningsforløb knytter sig til Holstebro Museums to permanente udstillinger: 'Jernmænd' og 'Det Eventyrlige Loft' og handler om industrialiseringen i Holstebro. Forløbet er opbygget som et gruppeforløb, hvor eleverne arbejder i Holstebro Museums udstillinger. De er delt i fem grupper, som roterer mellem de forskellige steder og indholdsområder i udstillingen

Klassetrin

Forløbet er knyttet til historieundervisningen og er tilpasset 5. klasse.

FORMÅL

Formålet er at bidrage til en varieret undervisning med brug af eksterne læringsmiljøer. Besøget på museet og aktiviteterne kan bidrage til elevernes forståelse for

- Den første industrialisering i Danmark
- Politiske ideologier som socialisme og parlamentarisme
- Arbejderbevægelsen

INDEN MUSEUMSBESØGET

Inden museumsbesøget skal eleverne have kendskab basale elementer af industrialiseringen, til produktionsformerne før industrialiseringen, og det nye der kom med maskinerne.

Inden I besøger museet, er det vigtigt at tale med eleverne om, hvad formålet med besøget er. Tal også med eleverne om, at der kan være andre besøgende i udstillingen. Husk selv at lave aftale med museet om jeres besøg. Se museets [hjemmeside](#). Adgangen er gratis, også hvis du skal forberede dig med et besøg.

Print arbejdsarkene, og tag dem med.

På nettet kan du f.eks. finde følgende [undervisningsforløb](#) for 5.-6. klasse, som relaterer til emnet industrialisering.

PÅ TUR I BYEN

I kan evt. kombinere undervisningsforløbet på museet med en tur i Holstebro. Her er der mange minder fra den tidlige industrialisering. Nogle af dem listes op herunder.

Teknisk skole, Danmarksgade

blev bygget af Holstebro Industri- og håndværkerforening. Foreningens fane hænger i en af monterne i fortælling 9 (Håndens værk) i udstillingen 'Det eventyrlige Loft'.

**HOLSTEBRO INDUSTRI-
& HÅNDVÆRKERFORENING**

På museet findes en Ud i historien-folder, som fortæller lidt om den gamle bygning og dens betydning i byens historie.

R. Færchs fabrikker

Færchhuset mellem Østergade og Lille Østergade er i sin grundform den gamle tobaksfabrik. Bygningen er renoveret flere gange, senest efter en brand i 1992, men fra 1880 og til 1969 fremstillede R. Færchs tobaksfabrikker cigarer og andre tobaksprodukter i bygningen.

På Herningvej 2 fremstillede Færch ligeledes tobak. Fabriksanlægget fra 1948 er velbevaret, og der fremstilles den dag i dag fortsat tobak i bygningerne (Scandinavian Tobacco Group). Læs mere [her](#).

Rasmus Færchs søn, Søren, opførte i 1903 en villa til sig selv. Det palæagtige hus er tegnet af arkitekt Andreas Clemmensen og indgår i dag som en del af Holstebro Museum og Holstebro Kunstmuseum.

R. Færch Plast på Rasmus Færchs Vej; en stor virksomhed grundlagt af tobaksfamilien.

Vald. Birns jernstøberi

[Vald. Birns jernstøberi](#) blev grundlagt på Skivevej i Holstebro; fortæl at virksomheden blev startet af en tysk førstegenerationsindvandrer. I dag ligger jernstøberiet på Frøjkvej 75.

Se historiske billeder fra Jernstøberiet [her](#).

Holstebro Jernstøberi

Støberiets gamle bygninger kan fortsat ses i Toftegade. Restaurant JA har i dag til huse i dele af de gamle industribygninger.

Når I kommer til museet, kan I samles i salen med 'Det eventyrlige Loft'. Til venstre for indgangen er der kasser, eleverne kan sidde på. Gennemgå de fem opgaveark med eleverne og tal med dem om, hvilke genstande det er, der er på et museum, og at de er værdifulde og skal behandles derefter. Inddel derefter eleverne i fem grupper, der arbejder ved hvert sted ca. 30 min. Lad herefter eleverne rotere mellem opgaverne. De to opgaver inde i udstillingen 'Jernmænd' kan eventuelt slås sammen.

Elevopgave Arbejdsark 1

Bogtrykkeri - 'Det eventyrlige Loft', fortælling 9 (Håndens værk)

Bogtrykkerkunsten blev først udviklet i Kina, hvor bloktryk med træplader var i brug i 500-tallet. Udbredelsen af trykkekunsten førte til, at kinesiske biblioteker indeholdt titusinder af værker, mens bøger fortsat var en mangelvare i Europa. I Europa skrev man bøgerne af i hånden med blæk, hvis man skulle bruge mere end en. Kendskabet til bogtrykkerkunsten bevægede sig vestpå, igennem Indien og Arabien til Europa, men alligevel var man nødt til at genopfinde de løse typer i Europa. En løs type er et enkelt bogstav, der kan bruges til at skrive flere forskellige ord. Det gjorde Johann Gutenberg i 1440 og brugte dem til at trykke bøger med.

I Danmark indførte den tyske bogtrykker Johann Snell bogtrykkerkunsten i 1482. 13 år senere blev den første bog trykt i Danmark og på dansk: Den danske Rimkrønike. Mod slutningen af 1700-tallet kom en bølge af nye opfindelser inden for trykningen som fx litografi. (Wikipedia).

Elevopgave Arbejdsark 2

Færchs tobaksfabrik - 'Det eventyrlige Loft', fortælling 10 (Byens fabrik)

Færchs Tobaksfabrik blev grundlagt i 1869 af Rasmus Færch ved Nørreport i Holstebro. Efter et kort stop ved Store Torv flyttede fabrikken til Østergade. Sønnen Søren Færch overtog fabrikken i 1899, og i 1924/25 blev hans sønner Erik og Ernst Færch medindehavere. Også fjerde generation Færch i skikkelse af Jørgen og Steener Færch kom med i ledelsen med årene. I 1938 flyttede store dele af produktionen ud på Herningvej, og i 1961 blev fabrikken sammensluttet med C.W Obel og Chr. Augustinus til "Skandinavisk Tobakskompagni".

Elevopgave Arbejdsark 3

Arbejderbevægelsens faner - 'Det eventyrlige Loft', mellem fortælling 10 (Byens fabrik) og fortælling 11 (Folkelige fællesskaber)

Elevopgave Arbejdsark 4

Birns jernstøberi, 1 - Jernmænd

I 1896 grundlagde former Heinrich Birn et jernstøberi på Skivevej i Holstebro. Hans søn Valdemar, der har givet navn til virksomheden, blev eneejer i 1927. Fem år senere udvidede Vald. Birns jernstøberi ved at overtage F.L. Hansens Maskinfabrik, der lå på den modsatte side af gaden.

I 1961-64 opførte man nyt jernstøberi og ny maskinfabrik i Frøjk, lidt vest for Holstebro. I samme periode voksede virksomheden kraftigt og blev bl.a. leverandør til Volvos produktion af lastbiler og til det danske Grundfos, som fremstiller pumper.

I 1976 købte Birn Danmarks ældste fungerende jernstøberi, Tasso i Odense. Og året efter indledte virksomheden en produktion af støbegods i Newcastle i England. Vald. Birn er i dag Danmarks største jernstøberi. Alene på fabrikken i Holstebro er der ca. 700 ansatte.

Elevopgave Arbejdsark 5

Birns jernstøberi, 2 - Jernmænd

Husk at afsætte tid til, at eleverne selv kan gå lidt rundt og se de øvrige fortællinger i udstillingen.

PÅ SKOLEN IGEN - EVALUERING

Når I kommer tilbage på skolen, kan I samle op på sammenhængen mellem opgaverne og repetere centrale problemstillinger omkring arbejderne som klasse, industrialiseringen og klasseforskelle.